

CUPRINS

I. DAUNELE MORALE

Cuvinte de început	15
Adriana Almășan, Mircea Dub - Mult zgomot pentru nimic. Repararea daunelor morale cauzate de fapte de concurență neloială	17
Lucian Bercea, Dan-Adrian Cărmidariu - Reputația comercială. O discuție despre compensarea prejudiciului reputațional în contractele de afaceri.....	28
Vladimir Diaconiță - Succinte considerații despre conținutul dreptului autorului de a pretinde recunoașterea paternității operei	61
Monica Gheorghe - Hărțuirea morală la locul de muncă. Reglementare. Elemente. Repere de apreciere a prejudiciului moral.....	77
Oana Ghiță - Considerații teoretice și practice cu privire la daunele morale în cazul dreptului la despăgubiri prevăzut de art. 388 din Codul civil.....	90
Bogdan Ionescu - Daunele morale – o perspectivă spiritualistă a dreptului?	110
Călina Jugastru - Prejudiciul de agrement	122
Florin I. Mangu - Despre principiile indemnizării prejudiciilor corporale nepatrimoniale. Privire specială asupra victimelor cu conștiința alterată sau inconștiente	153
George-Marius Mara - Eroarea judiciară și daunele morale	205
Ioan Ilieș Neamț - Poate frica față de un prejudiciu viitor constitui un temei suficient pentru o răspundere civilă delictuală actuală? O privire în cutia Pandorei	226
Sache Neculaescu - Repararea prejudiciilor morale – o „utopie constructivă”	264
Ovidiu Podaru, Adina Buciuman - Despre pierderea unei șanse, în contenciosul administrativ.....	292
Daniel-Mihail Șandru - Analiza jurisprudenței române privind acordarea de daune morale pentru nerespectarea protecției datelor cu caracter personal.....	310

II. VARIA

Angelica-Georgiana Alecu - Ipoteca asupra conturilor bancare – o plasă de salvare... pe nisipuri mișcătoare.....	327
Marieta Avram, Cristian David Samoilă - Un nou virus în procedura executării silite: înscrierea în RNPM a titlurilor executorii sub semnătură privată.....	356
George-Alexandru Lazăr - Despre executorialitatea fără titluri.....	382
Valeriu Stoica - Imprescriptibilitatea dreptului material la acțiunea în constatarea nulității absolute a unui act juridic: o soluție discutabilă.....	403

III. TEMATICA NUMERELOR VIITOARE	414
---	------------

REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT

Totul sub semnul discuției

3/2020

UNIVERSUL JURIDIC

Indexări internaționale: www.heinonline.org www.ceeol.com www.ebscohost.com
www.indexcopernicus.com

REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT

Director: Valeriu STOICA

Redactor-șef: Mircea Dan BOB

Fondator: Marian NICOLAE

Secretar general de redacție: Cristina NICOLAI

Consiliul științific:

Pascal Ancel

Flavius-Antoni Baiaș

Șerban Beligrădeanu

Lucian Bercea

Corneliu Bîrsan

Sevastian Cercel

Dan Chirică

Viorel Mihai Ciobanu

Ion Deleanu

Pascale Deumier

Michel Grimaldi

Vladimir Hanga

Călina Jugastru

Ioan Leș

Denis Mazeaud

Lucian Mihai

Jean Pineau

Liviu Pop

Valeriu Stoica

Brândușa Ștefănescu

Ovidiu Ungureanu

Paul Vasilescu

- profesor, Université du Luxembourg
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București
- doctor în drept, fost redactor-șef, Revista Dreptul
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest, Timișoara
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București, judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
- profesor, Université Lyon 3 Jean Moulin
- profesor, Universitatea Paris II – „Panthéon Assas”
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
- profesor, Facultatea de Drept „Simion Bărnuțiu”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
- profesor, Facultatea de Drept „Simion Bărnuțiu”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
- profesor, Universitatea Paris II – „Panthéon Assas”
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București
- profesor, Universitatea din Montréal, Québec
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București
- profesor, Academia de Studii Economice, judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție
- profesor, Facultatea de Drept „Simion Bărnuțiu”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
- profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Colegiul de redacție:

Radu Bogdan Bobei

Conferențiar – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(drept comercial internațional)

Luminița Dima

Profesor – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(dreptul muncii; drept european al muncii)

Răzvan Dincă

Profesor – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(dreptul proprietății intelectuale;
contracte speciale)

George-Alexandru Ilie

Conferențiar – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(persoana fizică; obligații;
teoria generală a dreptului)

Cristina Nicolescu

Lector – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(dreptul familiei și regimuri matrimoniale)

Laura Toma-Dăuceanu

Asistent universitar – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(drepturi reale)

Ionuț-Florin Popa

Profesor – Facultatea de Drept,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
(obligații; contracte europene
și internaționale)

Dan Andrei Popescu

Conferențiar – Facultatea de Drept,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
(drept internațional privat)

Radu-Romeo Popescu

Profesor – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(succesiuni și liberalități)

Radu Rizoiu

Conferențiar – Facultatea de Drept,
Universitatea din București
(persoana juridică;
garanții reale și personale)

Sebastian Spinei

Conferențiar – Facultatea de Drept,
Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
(drept procesual civil)

Cuvinte de început

„Ideea «daunelor morale» și, corelativ acesteia, ideea «reparării» unor asemenea «prejudicii», idei repudiate încă din Antichitate, au fost considerate multă vreme «șocante» și «ilogice». În locul unor argumente, câteva retorice întrebări: cum să consideri că o valoare morală, nesusceptibilă de «distrugere» sau «deteriorare», poate fi totuși «reparată» prin echivalent bănesc?; cum să admiti că banii pot înlocui lacrimile, că suferința poate fi evaluată în bani, chiar în raport cu gradul ei de intensitate?; cum să admiti că durerea sufletească poate să înceteze sau poate deveni mai suportabilă în raport cu cuantumul îmbogățirii contului bancar?; care ar fi criteriile de evaluare mai ales a daunelor «pur morale» și îndeosebi a celor prin ricoșeu? etc.”¹.

Acestea sunt frământările de esență – sublimite în cuvinte emblematice, precise și expresive. Paliere multiple legitimează dezbaterea, întrucât prejudiciul moral este una dintre acele constante ale actualității juridice care epuizează argumentele fără a monopoliza adevărul indemnizării.

Acestea sunt, concentrate, preocupările dezbaterilor, controverselor, tomurilor pe care le „ocupă” daunele morale. Pentru că suferința și sensibilitatea umană au și zone impenetrabile, indemnizarea în spiritul și litera unei perfecte echități păstrează, încă, un văl de mister. Nu credem că, la acest moment, vreun teoretician sau vreun practician al dreptului poate afirma că deține doza perfectă a indemnizării suferinței. Ceea ce face timpul juridic este să reamintească (de regulă, prin demersuri de reglementare sau prin soluții de practică judiciară) faptul că suferința victimei se convertește în „monedă” specifică. *Moneda* – *ne-monedă* – pentru că ireparabilul este sinonim imposibilului, în materia prejudiciului moral.

Pentru astfel de rațiuni, nu ne asumăm decât încercarea de a așeza într-o zonă de lumină (a clarificărilor) aspecte care sunt de resortul prejudiciilor morale. Invitația la dezbatere are ca premisă câteva arii semnificative ale daunelor morale; rămâne ca aplicarea și interpretarea dreptului să valideze soluțiile, să consolideze argumentele și să furnizeze noi elemente de sprijin, în delicata și dificila întreprindere de indemnizare a prejudiciilor morale.

¹ I. Deleanu, *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 331.

Mult zgomot pentru nimic. Repararea daunelor morale cauzate de fapte de concurență neloială

Prof. univ. dr. **ADRIANA ALMĂȘAN**

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Drd. **MIRCEA DUB**

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Motto:

„Dar comori ascunse-n oală

Și-ngropate! Oale, spui?

Le-am lăsat sa facă pui.

Una-i știrbă, și-alta goala;

Nici o pricopseala nu-i!”

George Coșbuc, *Cetatea Neamțului*

BEAUCOUP DE BRUIT POUR RIEN. RÉPARATION DES PRÉJUDICES MORAUX CAUSÉS PAR DES ACTES DE CONCURRENCE DÉLOYALE

RÉSUMÉ

Même si la possibilité de réparer le préjudice moral subi par une entreprise en raison d'une concurrence déloyale est une réalité, avec une consécration expresse, la matérialisation pratique de la possibilité offerte par le législateur est un défi, dépassant certaines limites de l'ensemble des règles connexes – telles que la Loi no. 31/1990, qui régit la finalité patrimoniale d'une entreprise –, qui ne sont pas préparées à l'assimilation naturelle de ce concept. La norme de l'art. 257 du Code civil a un caractère purement platonicien, étant incapable de se constituer dans une véritable plate-forme d'identification des solutions pratiques.

Mots-clés: *préjudice moral; concurrence déloyale; fonds de commerce; sociétés; réparation du préjudice; responsabilité délictuelle.*

A LOT OF NOISE FOR NOTHING. COMPENSATION FOR MORAL DAMAGE CAUSED BY ACTS OF UNFAIR COMPETITION

ABSTRACT

Although the possibility of repairing the non-pecuniary damage suffered by a company due to unfair trade practices is a reality, having an express legal consecration, the implementation of the possibility offered by the legislator is quite a challenge, due to certain limits of all related rules – such as Law no 31/1990, which

regulates the patrimonial purpose of a company –, which are not prepared for the natural assimilation of this concept. The provisions of art. 257 of the Civil Code have a strictly platonic existence, incapable of rendering a real platform for identifying practical solutions.

Keywords: *moral damage; unfair competition; goodwill; companies; compensation; tort.*

1. Acțiunea în concurență neloială – un domeniu cu provocări la nivel ridicat

Nivelul de dezvoltare al societății este din ce în ce mai ridicat, iar membrii acesteia – tot mai educați, începând să fie atenți la nuanțe, fațete ale adevărului. În acest context, persoanele interesate urmăresc, prin diferite *comportamente, respectiv acțiuni, omisiuni, demersuri sau comunicări comerciale, efectuate în legătură directă cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs*, să manipuleze clienții sau chiar concurenții, de manieră care le profită.

Acesta este contextul în care concepte înrădăcinate în sistemul juridic de mai bine de treizeci de ani devin din ce în ce mai *actuale* și mai *importante*, necesitatea combaterii concurenței neloiale și, în caz de eșec, a reparării consecințelor nefaste ale acesteia fiind astăzi stringentă, în condițiile în care mijloacele de comunicare în masă au început să fie detronate de mijloacele alternative de transmitere a informațiilor, respectiv de rețelele de socializare, al căror principiu de funcționare este acela al creării realității prin intermediul majorității (ajungându-se la distorsionarea realității motivat de simplul fapt că toți cei din jur spun același lucru, acești *toți* fiind anume *scoși în față de algoritm* tocmai ca rezultat al similitudinii de opinii, *coincidențele* creând astfel o bulă în care mulți trăiesc fericiți, dar cu o imagine deformată asupra realității).

Concurența neloială a ajuns și ea victimă a percepției distorsionate a realității. Sub adăpostul libertății comerțului, care permite adoptarea unei politici de vânzări potrivit intereselor comerciantului, s-a făcut mult rabat în legislație și practica judiciară de la exigențele protecției concurenței oneste.

Definită negativ prin raportare la comportamentul loial de piață¹, concurența neonestă privește doar cu titlu de exemplu fapte ilicite care au caracter reprezentativ, fiind însă dependentă de varietatea și acuratețea reprezentărilor în lege. Tocmai pentru o reprezentare cât mai difuză a noțiunii, legiuitorul a redefinit concurența neloială ca o situație juridică caracterizată prin rivalitate de piață, modificarea reflectând însă o înțelegere modestă a domeniului de aplicare a legii.

Dimpotrivă, în mod normal, o întreprindere ar trebui să fie orientată spre activitățile proprii, iar nu spre întrecere cu alt sau alți participanți în piață, concurența ținând de acțiunile întreprinse, nefiind o stare. Definiția fiind incompletă din perspectiva descrierii activităților, alte modalități de săvârșire a faptei ilicite sunt identificate pe cale jurisprudențială.

Chiar dacă, în raport cu dreptul anti-monopol, concurența neloială este mai puțin primejdioasă pentru relațiile comerciale în general, în raport cu victimele ei, rămâne extrem de vătămătoare. Această împrejurare nu l-a influențat prea mult pe legiuitor,

¹ A. Almășan, *Dreptul concurenței. Curs universitar*, Ed. C.H. Beck, București, 2018, p. 278.

care, după douăzeci de ani de aplicare judiciară discretă, a modificat prevederile Legii nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale de manieră să îi dilueze și mai mult impactul practic și, implicit, importanța materiei reglementate.

Elementul de răspundere delictuală esențial în această materie este fapta ilicită, prejudiciul producându-se inerent (succesul unei întreprinderi prin atragerea unui client înseamnă invariabil eșecul competitorilor săi). Este, prin urmare, de o importanță deosebită să fie definite clar și cuprinzător faptele ilicite în materie. Modificările aduse Legii nr. 11/1991 au avut însă efectul contrar.

Prin eliminarea unor forme de concurență neloială reglementate inițial s-a ajuns nu doar la un efect practic de dezincriminare în plan administrativ, în pofida faptului că textele din lege ar putea fi privite ca simple ipoteze de lucru, nu drept cazuri limitativ prevăzute, dar și la importante consecințe negative asupra acțiunii în concurență neloială, acțiune care depinde de reglementarea faptelor din perspectivă contravențională și penală.

Reglementarea comună a răspunderii contravenționale, penale și civile delictuale pentru concurență neloială impunea multă acuratețe și rigoare, câtă vreme cumulul răspunderii civile cu oricare dintre celelalte două forme trebuie să asigure atât remediul, cât și sancționarea faptei.

În pofida îndelungatei aplicări a Legii nr. 11/1991, aceasta și-a demonstrat ineficacitatea din perspectiva furnizării unui instrument de remediu eficient contra practicilor incorecte². În condițiile în care contravențiile și infracțiunile din această materie au avut o practică modestă, și mai puținele acțiuni în concurență neloială au avut foarte rar succes, deficiențele reglementării faptelor penale și contravenționale propagându-se în materie civilă.

S-a ajuns, la nivel practic, la o protecție iluzorie a legii împotriva concurenței incorecte, în pofida faptului că, teoretic, pârghiile de prevenire, sancționare și remediere a comportamentului incorect în afaceri au caracter corelat și în pofida tradiției acțiunii în concurență neloială, acțiune care nu a beneficiat niciodată de o reglementare cuprinzătoare, ceea ce a generat probleme de ordin substanțial și procesual.

O serie de probleme rezultă din calificarea faptei ca ilicită. Stabilirea contravenției și a nivelului amenzii revine în prezent autorității de concurență³, însă aceasta are și competența investigării faptelor anticoncurențiale și de control al concentrărilor economice, ceea ce face ca relevanța investigațiilor de concurență neloială să fie mult diluată. Faptele de concurență neonestă cu caracter penal sunt în prerogativa de investigare a organelor de urmărire penală, având o incidență redusă.

Apoi, problemele privind calificarea faptei ilicite mai rezultă și din înaltul standard probator aplicabil în acest domeniu, fapta fiind dificil de dovedit, prin raportare la rigoarea *dincolo de orice dubiu*.

De asemenea, sancționarea contravențională sau chiar penală a acestor fapte nu are, de obicei, caracter disuasiv, cuantumul maxim al amenzii fiind relativ scăzut, inclusiv prin raportare la sancțiunile aplicate în dreptul anti-monopol. De altfel, eliminarea unor fapte din categoria contravențiilor reglementate are drept efect reducerea la nivel pur ipotetic a calificării prin asimilare a faptelor ce nu mai sunt prevăzute legal și creșterea dificultății probării chiar și pe tărâm delictual a caracterului ilicit al faptei de concurență neonestă. În acțiunile în concurență neloială, aceasta se traduce prin

² *Ibidem*, p. 311.

³ Inițial îi revenea Oficiului Concurenței și mai apoi Ministerului de Finanțe, sub organizarea căruia activitatea de sancționare a fost foarte limitată.